

Народна банка на Република Северна Македонија

И Н Ф О Р М А Ц И Ј А

**за спроведување на функцијата внатрешна ревизија во
Народната банка на Република Северна Македонија**

септември 2021 година

СОДРЖИНА :

1. ВОВЕД	3
2. МИСИЈА И МЕЃУНАРОДНА РАМКА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКТИКА НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА	3
3. ЦЕЛИ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА	4
4. ПРЕДМЕТ НА РАБОТА НА ДИРЕКЦИЈАТА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА	5
5. ВИДОВИ ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА	6
6. УПРАВУВАЊЕ СО РАБОТЕЊЕТО НА ДИРЕКЦИЈАТА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА	6
7. ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРОЦЕСИТЕ ПЛАНИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ НА РЕВИЗИЈА	7
8. КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА РАБОТЕЊЕТО НА ДИРЕКЦИЈАТА ЗА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА	8
9. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА ГУВЕРНЕРОТ, КОМИТЕТОТ ЗА РЕВИЗИЈА И ГУВЕРНЕРОТ И СОВЕТОТ НА НАРОДНАТА БАНКА	10

1. ВОВЕД

Функцијата внатрешна ревизија во Народната банка на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Народната банка) се спроведува од страна на Дирекцијата за внатрешна ревизија (во натамошниот текст: ДВР). Во оваа информација се опишани мисијата и меѓународната рамка за професионална практика на внатрешните ревизори, целите на внатрешната ревизија, предметот на работа на ДВР, видовите внатрешна ревизија, управувањето и планирањето на активностите на ДВР, извршувањето на процесот на внатрешна ревизија, контрола на квалитетот на работењето на внатрешната ревизија и начинот на известување на гувернерот, Комитетот за ревизија и Советот на Народната банка.

2. МИСИЈА И МЕЃУНАРОДНА РАМКА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКТИКА НА ВНАТРЕШНИТЕ РЕВИЗОРИ

ДВР работи согласно Меѓународната рамка за професионална практика на внатрешната ревизија на Институтот за внатрешна ревизија во Флорида, САД, како и согласно Кодексот за професионална етика на внатрешните ревизори (Кодексот), коишто се прифатени како национални стандарди за работење на внатрешна ревизија.

Со оваа рамка се дефинирани Мисијата на внатрешната ревизија, како и нејзините задолжителни елементи, со коишто треба да биде усогласено работењето на внатрешната ревизија.

Мисија на внатрешната ревизија - Мисијата на внатрешната ревизија е да ја зголеми и да ја заштити вредноста на организацијата, преку давање објективно уверување засновано врз ризик, советодавни активности и увид во внатрешните состојби, на сите заинтересирани страни (членови на Советот на Народната банка, гувернерот, одговорните лица на организациските единици, надворешните ревизори и други заинтересирани страни).

Задолжителни елементи на Меѓународната рамка за професионална практика на внатрешните ревизори се:

- Дефиниција на внатрешната ревизија;
- Основни принципи за ефективна внатрешна ревизија;
- Стандарди за професионална практика на внатрешната ревизија (Стандардите); и
- Кодекс за професионална етика на внатрешните ревизори.

Дефиниција – Внатрешната ревизија е независна функција којашто дава објективно уверување и советодавни услуги, со цел да ја зголеми вредноста и да придонесе во подобрување на работењето на Народната банка. Внатрешната ревизија ѝ помага на Народната банка да ги оствари своите цели со применување систематски, дисциплиниран пристап за оценување и подобрување на ефективноста на управувањето со ризиците, контролите и процесите на управување.

Основни принципи за ефективна внатрешна ревизија – Внатрешната ревизија е ефективна кога сите основни принципи се прифатени и истите соодветно се применуваат. ДВР во своето работење мора да ги применува следниве принципи со коишто:

- демонстрира интегритет,
- демонстрира компетентност и должно професионално внимание,
- е објективна и независна во работењето,
- работи согласно со стратегиите, целите и ризиците на организацијата,
- е соодветно организациски поставена и има адекватни ресурси,
- демонстрира квалитет и постојано подобрување,
- комуницира ефективно,
- обезбедува уверување засновано врз процена на ризик,
- има добар увид во внатрешните состојби, е проактивна и фокусирана кон иднината, и
- промовира позитивни промени во организацијата.

Стандарди за професионална практика на внатрешната ревизија и Кодекс за професионална етика на внатрешните ревизори

ДВР во своето работење ги применува Стандардите и најдобрите професионални практики, преку примена на атрибутивни и изведбени стандарди. Атрибутивните стандарди (цел, овластувања, одговорности, независност, компетенции) се однесуваат на атрибути на организацијата и лицата коишто вршат внатрешна ревизија. Стандардите за извршување (управување, планирање, извршување на ревизија, следење на препораки, проверка на квалитетот на работењето) ја опишуваат природата на работа на внатрешната ревизија и ги утврдуваат критериумите за квалитет во споредба со коишто се мери ефективноста и ефикасноста на внатрешната ревизија.

Со примена на Кодексот, се промовира етичката култура на внатрешните ревизори, преку примена на принципи (релевантни за професијата и практиката на внатрешната ревизија) и правила за однесување (ги опишуваат нормите на однесување коишто се очекуваат од внатрешните ревизори), од аспект на нивната независност, објективност, доверливост и компетентност.

3. ЦЕЛИ НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Основната цел на функцијата внатрешна ревизија е да придонесе во подобрување на работењето на Народната банка преку советодавни активности и да дава уверување на Советот на Народната банка, дека управувањето со ризиците, системите на интерни контроли и процесите на управување се соодветни и функционираат на начин што обезбедува дека:

- активностите коишто се извршуваат во Народната банка соодветствуваат на законската, подзаконската и интерната регулатива на Народната банка,

- следење на значајните регулаторни промени и нивна соодветна примена,
- програмите, плановите и целите се постигнати,
- финансиските, управувачките и оперативните податоци/информации коишто се доставуваат до раководството на Народната банка се точни, веродостојни и навремени,
- средствата се набавени економично, се користат ефикасно, соодветно се заштитени и постои контролен механизам за спречување измами,
- ризиците поврзани со извршувањето на функциите, процесите или активностите се идентификувани и со нив се управува на соодветен начин,
- воспоставените системи на интерни контроли се адекватни и ефективни и се поттикнува нивно квалитативно и постојано подобрување, и
- има соодветна интеракција помеѓу сите нивоа на раководство.

4. ПРЕДМЕТ НА РАБОТА НА ДИРЕКЦИЈАТА ЗА ВР

Внатрешната ревизија ги оценува и придонесува за подобрување на процесот на управување со ризиците, интерните контроли и процесот на управување, преку примена на пристап којшто е заснован врз ризици. Кредибилитетот на внатрешната ревизија се зголемува кога внатрешните ревизори се добро запознаени со внатрешните состојби и работењето на организацијата, се проактивни и ги согледуваат идните влијанија врз работењето на Народната банка.

Процес на управување со ризиците

ДВР ја проценува ефективноста на процесот на управување со ризиците и придонесува за негово подобрување. Притоа ДВР оценува дали:

- организациските цели ги подржуваат и се во согласност со стратегиските цели на Народната банка,
- значајните ризици се идентификувани и оценети,
- активностите за управување со ризиците се соодветни и се во рамките на прифатените нивоа на ризици (апетит за ризик),
- соодветни информации за ризиците се навремено доставени до вработените, раководството и Советот на Народната банка, заради спроведување на нивните обврски.

Идентификацијата и процената на оперативните ризици во Народната банка се извршува во рамки на секоја организациска единица, согласно со важечките интерни акти и други меѓународни стандарди и практики во доменот на управувањето со ризиците.

Интерни контроли

ДВР врши оцена на адекватноста и ефективноста на системот на интерни контроли во Народната банка и придонесува за негово постојано унапредување. Со цел да се намалат ризиците и истите да се одржуваат на прифатливо ниво, секоја организациска единица во Народната банка изработува пишани интерни процедури

за работа, со вградени интерни контроли коишто треба да бидат применувани од организациската единица. Во случај ДВР да открие недостатоци/слабости во системот на интерни контроли или неидентификуван ризик во организациската единица, предлага препораки за подобрување на интерните контроли.

Процес на управување

ДВР го оценува процесот на управување со Народната банка и дава совети/соодветни препораки за негово подобрување, од аспект на:

- процесот на носење стратегиски и оперативни одлуки,
- надгледување на процесот на управување со ризиците и контролите,
- промовирање соодветна етика и вредности во рамките на Народната банка,
- обезбедување ефективно управување со работењето на организациските единици,
- доставување информации во врска со ризиците и контролите до надлежните лица и организациски единици во Народната банка и
- координирање на активностите и пренесување на информациите помеѓу Советот на Народната банка, надворешната и внатрешната ревизија, и одговорните лица на организациските единици.

5. ВИДОВИ ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

ДВР во доменот на своето работење дава услуги на уверување, советодавни услуги и учество во комисији за извршување регулаторни обврски, како и препораки за подобрување на процесите на корпоративно управување.

ДВР, од аспект на планирањето спроведува редовна или вонредна ревизија, а од аспект на предметот на ревизија спроведува оперативна, финансиска, ревизија на усогласеноста, ревизија на информацискиот систем, интегрирана ревизија, ревизија на проектите и ревизија на остварувањето на дадените препораки (следење).

6. УПРАВУВАЊЕ СО РАБОТЕЊЕТО НА ДВР

Главниот внатрешен ревизор треба ефективно да управува со ДВР, за да осигури дека нејзиното работење ѝ додава вредност на Народната банка.

Управувањето со внатрешната ревизија е ефективно кога ДВР:

- ги исполнува нејзините цели и задачи,
- работи согласно со Стандардите,
- внатрешните ревизори работат согласно со Стандардите и Кодексот, и
- ги зема предвид трендовите и новите состојби (непредвидени настани) коишто можат да влијаат врз работењето на Народната банка.

7. ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРОЦЕСИТЕ ПЛАНИРАЊЕ И СПРОВЕДУВАЊЕ НА РЕВИЗИЈА

Изработка на програми за работа и план на ревизии на ДВР

Главниот внатрешен ревизор изработува среднорочна и годишна програма за работа, во коишто се планираат ревизорските активности на ДВР.

Среднорочната програма се изработува за три години и се ажурира секоја година.

Годишна програма за работа се изработува во согласност со среднорочната програма за работа и ја има следнава структура:

- план за извршување редовни ревизии,
- други редовни активности на ДВР, и
- програма за осигурување на квалитетот и подобрување на работењето на ДВР.

Среднорочната и годишната програма за работа на ДВР се доставуваат до Советот на Народната банка, најдоцна до крајот на јануари во тековната година. Со среднорочната програма за работа се дефинира стратегијата на развој на внатрешната ревизија, како и опфатот за ревизијата на сите значајни процеси во период од три години, преку ефективно и ефикасно распоредување на човечките и материјалните ресурси.

Главниот внатрешен ревизор изработува План за ревизии заснован врз ризици, а го ревидира истиот доколку настанат промени во деловното работење, ризиците, процесите, програмите, системите и контролите.

Среднорочната и годишната програма за извршување на редовните ревизии се изработува врз основа на Методологијата за севкупна процена на ризиците. Со оваа методологија се идентификуваат, анализираат, проценуваат и рангираат категориите и факторите на ризик коишто можат да влијаат врз работењето на Народната банка, како и други тековни сознанија од аспект на очекуваните промени, нови работни процеси, планирани проекти и слично.

Спроведување на ревизија

Внатрешните ревизори спроведуваат ревизија согласно Правилникот за работа на ДВР донесен од Советот на Народната банка, Упатството за работа и пишаните процедури на ДВР. Главниот внатрешен ревизор има целосна одговорност за спроведување на надзорот над извршена ревизија.

Во ревизорскиот извештај се презентираат наоди, врз основа на коишто се оценува нивото на потенцијалниот ризик, односно ниско, умерено, средно и високо ниво на ризик, како и препораки за сведување на ризиците на прифатливо ниво.

Податоците презентирани во ревизорскиот извештај мора да бидат точни, објективни, јасни, концизни, конструктивни, комплетни и навремени.

Врз основа на наодите и оцените за нивоата на ризик, се дава мислење за адекватноста и ефективноста на системот на интерни контроли, којшто се оценува како: добар, задоволителен, делумно задоволителен и незадоволителен.

Ревизорскиот извештај се доставува до:

- гувернер,
- стратегиски/секторски раководител на ревидираниот субјект, и
- одговорното лице во ревидираниот субјект.

Главниот внатрешен ревизор воспоставува и применува начин за следење на остварувањето на препораките дадени во ревизорските извештаи.

8. КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА РАБОТЕЊЕТО НА ДВР

Стручност и должна професионална грижа

Внатрешните ревизори треба да поседуваат знаење, вештини и други компетенции потребни за извршувањето на нивните индивидуални обврски.

ДВР, колективно, треба да поседува или да обезбеди знаење, вештини и други компетенции за извршување на нејзините обврски.

Внатрешните ревизори се обврзани да ги применуваат стандардите во однос на индивидуалната објективност, стручност и должно професионално внимание, како и стандардите во однос на извршувањето на своите работни обврски.

Главниот внатрешен ревизор дополнително е обврзан за целосната усогласеност на активноста на внатрешната ревизија со стандардите.

Програма за осигурување на квалитетот и подобрување на работењето на ДВР

Главниот внатрешен ревизор изработува и применува Програма за осигурување на квалитетот и подобрување на работењето на ДВР, којашто ги покрива сите аспекти на внатрешната ревизија преку:

- оценување на усогласеноста на работењето на ДВР со Стандардите и Кодексот,
- оценување на ефективноста и ефикасноста на работењето на ДВР со презентирање соодветни критериуми и показатели,
- согледување на можностите за подобрување и унапредување на работењето на ДВР.

Главниот внатрешен ревизор, по потреба, врши ревидирање на оваа програма и да спроведе соодветни контролни активности.

Внатрешна и надворешна процена на Програмата за осигурување на квалитетот и подобрување на работењето на ДВР

Програмата за осигурување на квалитетот и подобрување на работењето на ДВР, вклучува внатрешна и надворешна процена.

Внатрешната процена вклучува:

- тековен надзор над работењето на внатрешната ревизија,
- периодични интерни самопроцени од ДВР или процени од други квалификувани лица од Народната банка, со соодветни знаења за внатрешната ревизија, назначени од гувернерот на Народната банка.

Периодичната интерна самопроцена се спроведува најмалку еднаш годишно, преку утврдување соодветен опфат.

Надворешната процена ги оценува следниве елементи:

- усогласеноста на работењето на внатрешната ревизија со Стандардите и Кодексот,
- ревизорските алатки и техники, како и професионалната стручност на вработените во ДВР, и
- способноста на ДВР да придонесе за подобрување на работењето на институцијата.

Надворешната процена ја извршува независен тим составен од надворешни лица, со соодветно ниво на стручност и искуство во доменот на внатрешната ревизија.

Како алтернатива за надворешната процена е самопроцената направена од главниот внатрешен ревизор, потврдена/одобрена од надворешно стручно и независно лице или тим. Надворешна процена на работењето на ДВР се извршува најмалку еднаш во период од пет години.

Обелоденувањето дека активностите на ДВР се вршат согласно со Стандардите и Кодексот, е соодветно само ако тоа е оценето со спроведена надворешна процена.

Досега се направени неколку надворешни процени на работењето на ДВР. Првата надворешна процена е направена во 2007 година, а последната во 2021 година, од страна на експерти од Централната банка на Холандија, при што беше оценето дека работењето на ДВР е „Генерално усогласено“ со Стандардите и Кодексот¹.

¹ Има три нивоа на усогласеност: Генерална усогласеност, Делумна усогласеност и Неусогласеност.

9. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА ГУВЕРНЕРОТ, КОМИТЕТОТ ЗА РЕВИЗИЈА И СОВЕТОТ НА НАРОДНАТА БАНКА

ДВР применува двојна линија на известување, од административен аспект до гувернерот на Народната банка и од функционален аспект до Комитетот за ревизија и Советот на Народната банка, со што се обезбедува независноста на функцијата внатрешна ревизија.

Комитетот за ревизија, како помошно работно тело на Советот на Народната банка, му помага во извршување на неговите надзорни активности врз работењето на внатрешната ревизија, надворешната ревизија, сметководствените политики и финансиските извештаи, внатрешните контроли и усогласеноста на работењето на Народната банка со регулативата.

Главниот внатрешен ревизор изготвува полугодишен и годишен извештај за работењето на ДВР и за ефектите од нејзиното работење, коишто ги доставува до гувернерот, Комитетот за ревизија и Советот на Народната банка. Овие извештаи ја имаат следнава структура:

- известување за остварувањето на целите и задачите поставени во годишната ревизорска програма за работа,
- известување за измени во годишниот план за ревизии,
- времето употребено за извршување на ревизиите,
- известување за извршените вонредни (специјални) ревизии,
- ниво на ризици утврдени со ревизорските наоди,
- нивото на остварување на дадените препораки,
- известување за останатите извршени активности, и
- известување за вработените и нивната обука и усовршување.

Во годишниот извештај се дава и генерално мислење на ДВР за адекватноста и ефективноста на системот на интерни контроли за ревидираните работни процеси/активности, како и за структурата на ризиците утврдени со ревизорските наоди.

Исто така, Комитетот за ревизија ги разгледува годишната и среднорочната програма за работа на ДВР, како и нејзините акти со коишто е уредено работењето на ДВР, пред нивното одобрување од страна на Советот.

Главниот внатрешен ревизор го информира Комитетот за ревизија и Советот на Народната банка во случај на влијанија врз внатрешната ревизија при утврдувањето на опфатот на ревизијата, при извршувањето на ревизијата или при доставувањето на резултатите од ревизијата и укажува на можните последици.